

PROGRAME

Ioana MOLDOVAN

ARTE – Odeon American–Romanian Theatre Exchange

În perioada 22–28 mai, Teatrul Odeon a fost gazda unui schimb cultural inedit, desfășurat în colaborare cu Lark Play Development Center din New York. Fondat în 1994 de către John Clinton Eisner, LARK este un teatru-laborator, interesat de diversitatea culturală a societății globale. Parteneriatele internaționale pe care le-a dezvoltat până în prezent au avut ca scop afirmarea de idei și voci novatoare, respectiv crearea unui mecanism care să poată susține deopotrivă dramaturgii, – americani sau străini – punându-le la dispoziție resursele necesare scrierii și afirmării unui text nou. Programul include dramaturgi, traducători, interpreți, artiști și instituții culturale. Până în prezent, lista schimburilor active cuprinde țări precum: Mexic, Țara Galilor, Olanda, Franța, Coasta de Fildeș, India și Japonia. Intrarea României în sfera de interes a LARK se datorează în primul rând dramaturgului Saviana Stănescu, în prezent Director pentru Schimburi Internaționale LARK, al cărei stagiu ca cercetător Fulbright și grant New Generations Program (sub egida Theatre Communications Group) au recomandat-o pentru inițiative culturale de asemenea anvergură. Totodată trebuie menționat efortul și profesionalismul Teatrului Odeon care, prin Alina Moldovan (coordonatorul proiectului din partea română), a reușit să strângă sponsorii, partenerii și partenerii media, dispuși să investească în prima „aventură” de acest fel găzduită de un teatru din România.

Realizat cu sprijinul Centrului Cultural American din București, a Asociației Internaționale a Criticilor de Teatru – Secția Română și a Universității Naționale de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” București, ARTE a propus patru texte noi, pentru a căror lectură scenică au colaborat timp de cinci zile 27 de artiști. Demersul-atelier a fost urmărit îndeaproape de opt studenți ai secției de Teatrotologie din cadrul UNATC.

Pantoful lui Lenin a beneficiat de o echipă formată din: Gordon Edelstein (regizor), Saviana Stănescu (dramaturg), respectiv, actorii: Ioana Vieru, Diana Ghiorghian, Mircea N. Crețu, Daniel Popa, Laurențiu Bănescu, și este o piesă despre imigranții esteuropeni care trăiesc în New York. Autoarea a explicat că plecarea în America a făcut-o mai atentă la problema celor care se aventurează peste Ocean pentru speranța unei vieți mai bune. Vania, fost colonel KGB, a reușit să fugă în America vânzând documente secrete, după căderea regimului comunist. Fiul său, Vlady, este țintuit într-un scaun cu rotile, în urma unui accident stupid: când statuia lui Lenin de la Leningrad a fost dărâmată, bucățile din plumb reprezentând pantofii revoluționarului s-au desprins și au căzut peste el. Jasna, o fostă jurnalistă dintr-o țară balcanică, imigrantă ilegală în SUA, devine noua lui infirmieră. Fiul ei, Alex, se revoltă încontinuu împotriva familiei. Irina, fiica unui alt mafiot rus din Las Vegas, este iubita lui Vania, dar vârsta o apropie și de Vlady și

Alex. Piesa surprinde conflictul dintre generații și lupta cu un trecut pe care fiecare personaj îl conține, ca o bombă cu ceas, gata de explozie. Traducerea textului, scris original în engleză, a fost realizată de dramaturg însuși, fiind ajutată însă și de actori. Laurențiu Bănescu (*Vlady*) a contribuit cu o traducere personală a monologului personajului său. Regizorul american Gordon Edelstein a fost impresionat, încă de la prima lectură, de interpretarea actorilor români. Totuși, munca lui s-a concentrat în primul rând pe respectarea textului, pe sonoritatea și înțelesul profund al fiecărei replici în parte, și mai puțin pe jocul actorilor, chiar dacă spectacolul-lectură nu a fost unul clasic, cu partituri citite din scaun.

„Ce bine că nu înțeleg ce spuneți“, mărturisea Kelly Stuart, autoarea textului **Mutilare**. Și totuși, intonația vocilor îi indicau cu aproximație pe unde s-a ajuns cu cititul, la prima lectură. „Ar fi prea dureros pentru mine...“ continuă dramaturgul american. Textul este autobiografic și, oricât de cumplit ar părea, tot ce se spune acolo e adevărat... August 2000, Los Angeles. Suntem la trei luni după prima alegere a lui George Bush ca Președinte al S.U.A. Toată lumea are ceva de spus; toată lumea ascunde o minciună. Fie că e vorba de un genocid într-o negură îndepărtată de lume, schimburi de focuri peste drum sau mutilarea mesei din bucătăria proprie, Susan trebuie să se decidă care este totuși povestea ei.

Alina Nelega, traducătorul și regizorul, începe cu prezentarea viziunii personale asupra textului. Caracterizează personajele și le consideră capabile de fericire numai în preajma evenimentelor dramatice. Se discută despre vina colectivă a Americii, despre textul aparent fără mesaj, care însă exprimă ceva aproape fotografic și care conține, în concluzie, ceva profund uman. Personajele se transformă, iar aceasta este singura acțiune. Tocmai din această cauză

montarea textului, în cele două încercări anterioare – la Royal Exchange Manchester și The Evidence Room – a fost ridicată în jurul unor puncte fixe, cu puțină mișcare. Actorii: Cătălina Mustăț, Cristina Chirilă, Relu Poalelungi și Dimitri Bogomaz încearcă, cu fiecare lectură, să-și construiască o biografie, un trecut. În penultima zi a proiectului, se lucrează la scenă și încep să fie adăugate mișcări. În ciuda faptului că o mână e în permanență ocupată cu textul, se reușește crearea iluziei unui corp liber, în mișcare.

Actorii sunt atenți și interesați. Fiecare încearcă să-și găsească justificarea interioară. Impresionează Cătălina Mustăț care adaugă un strat fin de ironie lecturii ei. E personajul care se mișcă cel mai mult; e cel mai dinamic și, prin atitudine, text și mișcare, face ca evenimentele de pe scenă să devină accesibile spectatorului care asistă la o lectură de 30 de minute, mare parte a actul II.

Cea mai reușită colaborare s-a realizat între Tanya Barfield (dramaturg) și Peca Ștefan, de data aceasta funcționând ca traducător și regizor. **Carne vie** este o piesă puternică și originală, a cărei acțiune se petrece la New York, metropola unde „oamenii merg pe stradă fără să se streseze și să pară bine dispuși tot timpul” – cum explică un personaj al piesei. Mary Jo este o adolescentă care trece prin stări psihologice periculoase, iar încercările de a o salva îi adâncesc suferința. În subsidiar, ca element foarte important al piesei, parcursul de autodistrugere al tinerei este contrabalansat de prezența unui tată a cărui interes pentru politica mondială crește o dată cu înțelegerea fenomenului. Piesa explorează parcursul zbuciumat al unei familii printre traume personale, pe fundalul unei lumi în agonie, la două luni după atentatele de la World Trade Center. Tanya și Ștefan au avut alături o echipă de actori formată din: Ana Maria Moldovan, Dan Bădărău, Gabriel Pintilei, Sânziana Nicola și Katia Pascariu, proaspăt absolventă a Universității Naționale de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” din București, care a reușit prin interpretarea ei să ne familiarizeze cu o realitate străină, în filosofie și problematică, spațiului românesc.

Cu ocazia programului ARTE, s-a înregistrat și a doua vizită în România a lui Doug Wright, de data aceasta chiar cu textul care i-a adus în 2004 Premiul Pulitzer, Premiul Tony pentru cea mai bună piesă a anului, Premiul Drama Desk, Premiul GLAAD Media, premiul Outer Critisc Circle, Premiul Drama League și un Premiu Lucille Lortel. **I am my own wife** (*Sunt propria mea soție*) este un text inedit care are ca sursă viața uluitoare a travestitului est-berlinez Charlotta von Mahlsdorf, născut Lothar Berfelde. Cunoscut vânzător de antichități, s-a remarcat și prin faptul că a reușit să supraviețuiască nazismului și comunismului fără să-și ascundă homosexualitatea și chiar afișându-se provocator în public. Von Mahlsdorf a fost etichetată drept erou cultural, dar și acuzată de colaboraționism cu STASI. „Un portret viu al Germaniei din a doua jumătate a secolului XX, o poveste complexă din perspectivă morală despre cât costă supraviețuirea și, totodată, o meditație interesantă asupra a tot – de la obsesia colecțiilor la cea a trecerii timpului”, scrie Hedy Weiss în cotidianul *Chicago Sun-Times*.

În traducerea Ioanei Ieronim, poetă și dramaturg, piesa în două acte a interesat în mod special prin noua optică regizorală. Conceput ca un *one-man show* de autor însuși, regizoarea Beatrice Rancea i-a oferit o altă dimensiune. La realizarea celor 30 de minute de spectacol-lectură, Beatrice Rancea a colaborat cu cinci actori: Constantin Cojocaru, Mircea Constantinescu, Marian Lepădatu, George Călin și Pavel Bârsan. Doug Wright și-a găsit de asemenea loc în distribuție, fiind prezent sub forma unor proiecții video, dublat în limba română de

actorul Dan Bădărău. Cu o structură neobișnuită, presărată cu frânturi din interviuri înregistrate și pasaje de corespondență, piesa propune o călătorie „pe o pereche de tocuri înalte”, fără a forța însă concluzii.

Programul ARTE nu s-a încheiat însă cu spectacolul-lectură din seara zilei de 28 mai. În anul 2007, patru dramaturgi români vor întoarce vizita în Statele Unite, în încercarea de a-și îmbunătăți calitatea pieselor prin traduceri și transformări în lucrul direct cu actorii americani. Pe termen lung, se dorește ca ARTE să impulsioneze creșterea numărului de piese traduse din ambele țări, iar relațiile profesionale și personale care se vor stabili cu ocazia acestor întâlniri, să impulsioneze un nou drum în parcursul teatral al participanților și nu numai. În această notă s-a înscris și prezența lui Randy Gener, senior editor la revista *American Theatre*, a cărui conferință intitulată „Istoria secretă a teatrului american” a încercat să definească politica și cultura Americii prin repercusiunile pe care le au asupra tânărului artist în teatrul american de azi.

John Clinton EISNER:

„Teatrul este locul în care ți se arată urâciunea”

În perioada 21–29 mai 2006, la Teatrul Odeon, s-a desfășurat prima etapă a programului ARTE (*American-Romanian Theatre Exchange*) care a constat într-un schimb teatral între artiști din România și din Statele Unite ale Americii, respectiv între Teatrele Odeon București și LARK din New York.

Lark Theatre a fost reprezentat în România de dramaturgii: Doug Wright (laureat al Premiului Pulitzer), Saviana Stănescu, Tanya Barfield, Kelly Stuart, regizorul Gordon Edelstein, criticul de teatru Randy Gener și directorul Teatrului Lark, John Clinton Eisner. Dramaturgii americani au dezvoltat ateliere de lucru în colaborare cu dramaturgii/regizorii români: Alina Nelega, Peca Ștefan și Beatrice Rancea.

Spectacolul-lectură, care a marcat finalitatea acestei etape de lucru, a constat în prezentarea unor fragmente din piesele lucrate: *Pantoful lui Lenin* de Saviana Stănescu, *Mutilare* de Kelly Stuart, *Carne vie* de Tanya Barfield și *Sunt propria mea soție* de Doug Wright.

În cursul anului 2007, patru dramaturgi români se vor deplasa în Statele Unite unde, împreună cu dramaturgii americani, vor continua seria atelierelor începute la București. Programul oferă oportunitatea dramaturgilor americani și români de a-și îmbunătăți calitatea pieselor și a traducerilor prin participarea la aceste sesiuni de lucru. În același timp, programul va lărgi numărul pieselor traduse din ambele țări și va dezvolta parteneriate între artiști și producători interesați în prezentarea unor noi texte de teatru.

Mai jos, un interviu cu regizorul și fondatorul LARK – Play Development Center – John Clinton Eisner.